

Vervolg van pagina 62.

Naast beperkingen zagen docenten ook nieuwe mogelijkheden getuige de woorden van professor Piet de Rooy: 'verschillende deelnemers kwamen mij na afloop vertellen dat ze het rapport ondanks alle kritiek interessant en uitdagend vonden. Ik vond dat contrast bemoedigend. Zoals het in Amsterdam heet: alleen dooie vissies zwemmen met de stroom mee.' (Kleio januari 2001)

Of de voorstellen van 'De Rooy' werken moet in het komende decennium blijken. Te lang lagen ze bij OC&W in de la. Bij de invoering van het nieuwe vmbo en bij de herinrichting van de onderbouw liep OCW er met een boog omheen; het rapport 'De Rooy' paste niet in de beoogde vakkenintegratie (vmbo) of bij de vorming van leergebieden (havo/vwo).

Vanaf 2002 lobbyde de VGN regelmatig bij Tweede Kamersfracties voor een doordachte invoering van de voorstellen van 'De Rooy'. De Kamer had immers de voorstellen breed gesteund. Het resultaat was mager. In de nieuwe kerndoelelen voor de onderbouw werd met moeite een schamel zinnenetje over de tijdvakken opgenomen. Acht havo scholen mochten gaan experimenteren met nieuwe examenvormen en deelnemen aan een experimenteel examen in 2006. De voorstellen van 'De Rooy' staan vanaf augustus 2007 in het examenprogramma voor geschiedenis in de bovenbouw havo en vwo, zij het tot nadere datum alleen voor het schoolonderzoek. Er werd geen enkele mogelijkheid geboden voor een doordacht implementatie zoals in de tijd van de WIEG.

Van Oostrom

In de samenleving hield de ontevredenheid over het geschiedenisonderwijs aan. In 2004-2005 klom vooral de roep om een geschiedenis canon voor het hele onderwijs. Zo'n canon zou ook moeten bijdragen aan de gewenste nationale cohesie en de gewenste burgerschapsvorming. Er werd een canoncommissie gevormd onder leiding van professor Van Oostrom, voorzitter van de KNAW. De VGN werd buiten deze commissie gehouden. Het was ondertussen op het ministerie van OCW een gebruik geworden om vakinhoudelijke verenigingen bij onderwijshervormingen zoveel mogelijk op afstand te houden.

De commissie Van Oostrom bracht in 2006 een canon met vijftig vensters op de geschiedenis van Nederland voor het basisonderwijs en voor de eerste jaren van voortgezet onderwijs. De voorstellen boden interessante historische vergezichten en een nieuwe uitdaging voor geschiedensidocenten. Geschiedensidocenten onderstreepten de

klacht van de commissie dat de historische vorming van aanstaande docenten zwaar te kort schoot. Bezwaren werden ook gehoord: bijvoorbeeld de beperkte doelgroep 10- tot 14 jarigen en de sterke focus op Nederland met weinig aandacht voor haar grote buitenwereld. Tot vreugde van de VGN gaf de commissie Van Oostrom aan dat het tijd werd om de schoolvakken terug te geven aan de docent. De docenten zouden onderling kennis en ervaring moeten uitwisselen, al jaren een kernactiviteit van de VGN.

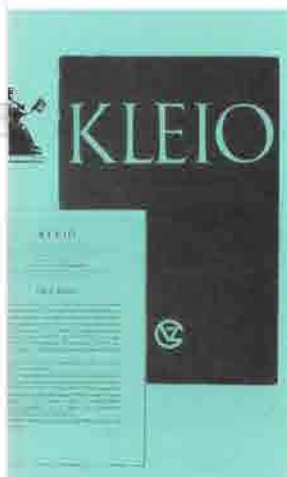
In deze onrustige jaren smolt het onderdeel staatsinrichting weg, tot treurnis van docenten geschiedenis en staatsinrichting. Na 1980 klonk menigmaal de vraag 'hoort staatsinrichting nu bij geschiedenis of bij maatschappijleer'? De oplossing die het ministerie bood, geschiedenis krijgt 'de wording' en maatschappijleer 'de werking', functioneerde niet. De VGN en de NVLM (vereniging leraren maatschappijleer) leefden jaren met elkaar op gespannen voet. De oplossing werd gezocht in een nieuw vak voor het gemeenschappelijke deel in de Tweede Fase: midden jaren negentig 'Mens en Maatschappij Wetenschap', en in 2001 het 'Combivak' (een voorstel van 'De Rooy'). Aan de invulling ervan werkte de VGN loyaal mee. Telkens haalde OCW een streep door de plannen.

Al 50 jaar lang verwachten geschiedenisdocenten dat de VGN hen informeert en zich breed inzet voor de belangen van het geschiedenisonderwijs. Helaas vond de VGN dit niet terug in een sterke groei van het ledenaantal. Het huidige VGN-bestuur is al blij als het ledenbestand iets boven de 2000 blijft liggen; nieuwe leden komen het laatste decennium vooral binnen via de mooie en inmiddels bekende website van de VGN. Kleio blijft het boegbeeld. De Kleio-redactie ondersteunt op een uitstekende wijze de geschiedenisdocenten in het voorgezet onderwijs en in de tertiaire sector met informatie en didactische artikelen. Er is 'oog en oor' voor de sores van docenten. Het herlezen van de Kleio's uit de laatste tien jaar is een waar genoegen.

Verplicht vak?

Na 2003 had het VGN bestuur het gevoel te hollen van het ene probleem naar het andere.

Geschiedenis dreigde als verplicht vak in het profiel economie en maatschappij op havo en vwo te verdwijnen. Bovenbouwdocenten vmbo klaagden over de eenzijdigheid en overlappingen in het eindexamenprogramma geschiedenis. Geschiedenisonderwijs werd in de onderbouw vmbo gemarginaliseerd of versmolten in leergebieden. In onderbouw havo/vwo bleef een massale vakkenintegratie

uit, maar 'het nieuwe leren' sloeg toe. Voor de aanhangers hiervan lijkt de aanwezigheid van vakdocenten eerder een last dan een voordeel. Grote zorg was er ook onder geschiedenisdocenten over de marginalisering van de historische vorming op pabo's en de lerarenopleidingen geschiedenis: hoe kun je deze ontwikkeling terugdraaien?

Dankzij een intensieve lobby bleef geschiedenis in het profiel economie en maatschappij op havo/vwo een verplicht vak. Onder druk van de VGN werd in het examenprogramma geschiedenis vmbo het gewenste overzicht van de twintigste eeuw ingevoerd.

Voor de aanpak van de andere problemen had de VGN nieuwe contacten en meer actieve leden nodig. Dit laatste werd een probleem. Het aantal actieve leden binnen de VGN nam de sterk af, commissies verdwenen. Voor een deel lagen de oorzaken in alom bekende maatschappelijke ontwikkelingen, voor een deel in veranderingen binnen het onderwijs. Actieve leden kozen voor een verdere loopbaan in het nieuwe schoolmanagement met zijn vele vacatures. Docenten voelden zich opgeslokt door de onderwijsvernieuwingen op hun school en lieten zich moeilijk overhalen iets voor de VGN te doen.

Focus vmbo

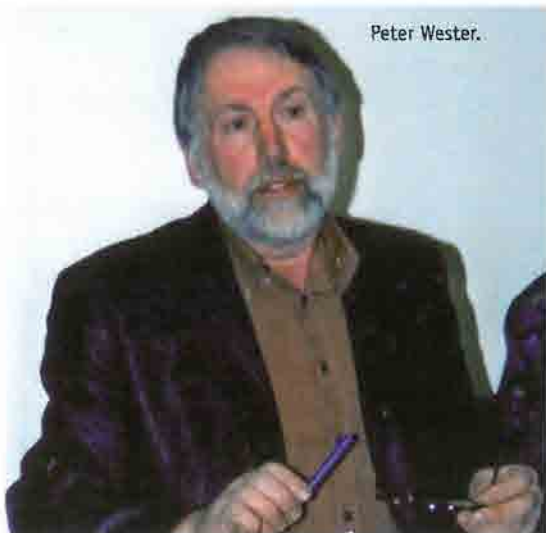
Op verzoek van de jaarvergadering in 2003 werd het vmbo een speerpunt in het beleid van de VGN. Immers zestig procent van de leerlingen dreigde van een doordachte historische vorming verstoken te blijven. Een vmbo-enquête verschaftte inzicht in 'de toestand op het vmbo' en op de uiteenlopende visies van geschiedenisdocenten over vakkenintegratie. Voor vmbo kwam een aparte nascholing, de behoefte hieraan was groot. Tot groot geluk van het bestuur trad in 2006 weer een gemotiveerde vmbo-commissie aan voor het ontwikkelen

van nieuwe ideeën en het leggen van contacten met geschiedenisdocenten in het land. Zonder hun steun kan de VGN geen invloed uitoefenen op de min of meer autonoom handelende schoolleidingen.

Dat er nog veel mogelijk is binnen de VGN liet de Kleio-redactie samen met het bestuur van de VGN zien. Min of meer in stilte wisselde de Kleio-redactie sterk van samenstelling, van werkwijze, van uitgever en van uiterlijk. Tegelijk werd voortzetting van de kwaliteit geborgd. Operaties die van tevoren als moeilijk waren ingeschat.

Samenwerking met andere organisaties

Door een reeks van factoren droogde de jarenlange samenwerking tussen de VGN en het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap op. De VGN zocht nieuwe samenwerkingspartners en vond dit bij organisaties die inspelen op de groeiende belangstelling voor geschiedenis in Nederland: bijvoorbeeld de erfgoedorganisaties, Anno, het Rijksarchief, het Centrum voor Volkscultuur en regionale historische verenigingen. In het kader van de heroriëntatie 'herdenken en herinneren Tweede Wereldoorlog' groeide een vruchtbaar contact met het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De VGN ging in op elk verzoek om deel te nemen aan een debat over de canon, het Nationaal Historisch Museum, of de gebrekkige opleiding van docenten. Elke gelegenheid werd gebruikt om buitenstaanders te informeren over het geschiedenisonderwijs in Nederland en om oplossingen voor de geschetste problemen aan te bieden. De boodschap drong door, zelfs tot de Raad van State die zich uitsprak voor verplicht geschiedenisonderwijs in de maatschappijprofielen havo en vwo. Met bewondering volgde het VGN-bestuur de commissie Pabo die door hechte samenwerking en slim gebruik te maken van de mogelijkheden van de canon 'goede historische vorming in de Pabo's 'weer op de kaart kreeg'. Het motto van het VGN-bestuur richting andere geschiedenisdocenten werd 'goed voorbeeld doet goed volgen.'

Peter Wester.

Nawoord

Dit artikel is een bewerking van het artikel van Anita Pijpelink verschenen ter gelegenheid van het 40-jarige bestaan van de VGN in 1998 (Kleio, februari 1999). Anita schreef eerder een doctoraal scriptie over de VGN in de eerste 25 jaar. Voor de aanvulling herlas ik Kleio's en ook documenten uit de tijd dat ik lid was van de havo/vwo commissie (1981-1990) en van het VGN-bestuur (2001-2007). Daarnaast volgde ik eigen herinneringen en waarnemingen. Vijftig jaar VGN leent zich voor een diepgaand historisch onderzoek. Het verenigingsblad Kleio, als spiegel van ontwikkelingen in het (geschiedenis)onderwijs en in de samenleving, zou in het middelpunt ervan kunnen staan.